شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی زنجان

بررسی وضعیت فرآیندهای متداول و دست و پاگیر

محیط کسب و کار، جذب سرمایه‌گذاری و ساماندهی روند همکاری دستگاه‌ها

اتاق بازرگانی زنجان

دی ماه ۱۴۰۰

مقدمه

علیرغم اینکه پتانسیل ها و مزیت های نسبی مناسبی در استان جهت تسهیل محیط کسب و کار و جذب سرمایه گذاری وجود دارد.

اما شواهد، آمار و اطلاعات موجود حاکی از آن است که استان شرایط مطلوبی در زمینه‌های ذیل را ندارد؛

زمانبر بودن فرآیندهای صدور مجوز، ضعف در هماهنگی‌های بین دستگاهی در فرآیندهای صدور مجوز، نبود زمانبندی مشخص در فرآیندهای سرمایه‌گذاری، تعدد استعلامات و جلسات کمیسیون‌ها، کارگروه‌ها و... در فرآیند تصمیم‌گیری و صدور مجوز، عدم شفافیت و تفکیک تکالیف دستگاه های اجرایی و سرمایه‌گذاران در فرآیندهای صدور مجوز، عدم امکان پایش روند رسیدگی به درخواست های صدور مجوز و به تبع آن کاهش مسئولیت پذیری دستگاه‌ها در پاسخگویی به موقع، نبود بانک اطلاعات جامع جهت شناسایی مشکلات و دلایل طولانی شدن فرآیندهای صدور مجوز و... از جمله مشکلات فرآیندهای محیط کسب و کار و سرمایه‌گذاری در استان شناسایی گردیده است.

همچنین بر اساس آخرین اطلاعات استخراجی مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، شاخص امنیت سرمایه گذاری در استان زنجان در سال ۱۳۹۹ از وضعیت مطلوبی برخوردار نبوده و نسبت به سال ۱۳۹۸، ۱۰ پله تنزل داشته است. این در حالی است که رتبه استان در فصل زمستان ۱۳۹۶، سوم بوده است. از اینرو ضرورت بررسی مشکلات و چالش های این حوزه بیش از پیش احساس می شود.

مقدمه

در این گزارش سعی شده است که ابتدا وضعیت موجود امنیت سرمایه گذاری در کشور و استان مورد بررسی قرار گیرد. سپس نقش قانونی متولیان محیط کسب و کار و فرآیندهای جذب سرمایه گذاری و ابزارهای تسهیل فرآیندهای سرمایه گذاری تشریح گردد و در پایان نیز به مشکلات و چالش های فعالان محیط کسب و کار متقاضیان سرمایه گذاری و ارائه پیشنهادات و راهکارها پرداخته خواهد شد.

رتبه ایران در شاخص سهولت انجام کسب و کار در بین ۱۹۰ کشور در سال ۲۰۲۰

بانک جهانی هر ساله گزارشی در خصوص وضعیت محیط کسب و کار کشورها تهیه و منتشر می نماید. در سال ۲۰۲۰، رتبه ایران در شاخص سهولت کسب و کار در میان ۱۹۰ کشور، ۱۲۷ بوده است.گرجستان در بین کشورهای منطقه، اولین کشور و در بین ۱۹۰ کشور، به عنوان هفتمین کشوری است که از لحاظ شاخص سهولت کسب و کار در وضعیت بسیار مساعدی قرار دارد.

مأخذ: گزارش "تولید: پشتیبانی ها و مانع زدایی ها (الزامات و راهکارها)"، مرکز پژوهش های اتاق ایران، فروردین ۱۴۰۰

پنجره واحدها به عنوان ابزاری برای تسهیل امور مرتبط با کسب و کار و سرمایه گذاری

در دهه های اخیر در اغلب کشورها به ویژه کشورهای توسعه یافته، مدل یا ابزاری تحت عنوان پنجره واحد مطرح شده است که به واسطه آن تسهیل و تسریع فرآیندهای مرتبط با سرمایه گذاری، کسب و کار، گمرک، تجارت فرامرزی و ... فراهم شده است.

در واقع این مدل در قالب سیستم الکترونیکی با هدف توسعه بهره وری و کارایی تراکنش اطلاعات میان دستگاههای اجرایی ذی ربط، مشتریان و دولت، طراحی و اجرا می شود. متمرکز نمودن ورود اطلاعات تمامی دستگاههای اجرایی در یک نقطه و عدم تکرار اطلاعات، موضوعی است که در این مدل با جدیت مورد هدف قرار گرفته می شود.

راه اندازی این سیستم به همکاری و مشارکت میان واحدهای دولتی مرتبط نیاز دارد و بنابراین مستلزم تعهد و هدایت قوی سطوح بالای دولتی است دولت باید جریان اطلاعات مربوط به کلیه شاخص های محیط کسب و کار را بر اساس مدل داده ها ارتقا داده و روان سازی فرآیندها را فراهم نماید ، تا جریان تبادل داده ها افزایش یابد که نتیجه آن انجام امور سرمایه گذاری سریعتر، آسانتر و با هزینه کمتر است.

مروری بر تجربه موفق کشورها درتسهیل محیط کسب و کار راه اندازی پنجره واحد

کشور مورد بررسی	توضیحات
سنگاپور	سنگاپور در اواسط دهه ۱۹۸۰ تصمیم گرفت، تجارت خارجی را به نحوی تسهیل نماید تا از طریق آن بتواند به صورت یک قطب تجاری مطرح گردد، بدین منظور کمیته ای متشکل از وزرا و بازرگانان عمده تشکیل گردید و در ۱۹۸۹ سیستمی بنام شبکه تجار راه اندازی شد که هدف آن تحویل الکترونیکی اسناد و صدور فوری مجوزهای بازرگانی بود. طبق آن تجار پس از ۱۰ دقیقه قادر بودند، پاسخ درخواست خود را به صورت الکترونیکی دریافت نمایند
تایلند	سالهای ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۶: برخی از خدمات گمرکی از طریق سیستم های تبادل الکترونیکی مورد اجرا قرار گرفت. سالهای ۲۰۰۶ تا ۲۰۰۸: در این بازه زمانی توانست با استفاده از زیر ساختهای پیشرفته خدمات کاملاً مدل الکترونیکی را راه اندازی نماید. سالهای ۲۰۰۸ تا ۲۰۰۹: گمرک تایلند، راه اندازی پنجره واحد ملی را در دستور کار قرار داد تا از این طریق بتواند کلیه سازمان های دولتی را از طریق یه نقطه ورودی به گمرک متصل نماید. سالهای ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۵: تایلند در این سالها اتصال پنجره واحد خود به سایر کشورها، آ. سه. آن و اپک را پیگیری نمود.
گرجستان	اداره ملی ثبت عمومی گرجستان برای بهبود شاخص ثبت و انتقال مالکیت در سال ۲۰۰۹ ، با ثبت کسب و کار به صورت آنلاین و با حذف نیاز به گرفتن یک سری اسناد قبل از ثبت برای اشخاص حقوقی، ثبت و انتقال مالکیت را راحتتر ساخت این اصلاحات تعداد فرآیندهای ثبت مالکیت را از ۵ به ۲ و مدت زمان آن را از ۵ روز به ۲ روز کاهش داده است. هچنین با کاهش هزینه آن، ثبت و انتقال مالکیت نیز آسانتر شده است این کشور برای بهبود شاخص اخذ اعتبار در سال ۲۰۱۲ اقدام به تسهیل دسترسی به اعتبار از طریق پیاده سازی سیستم آنلاین ثبت داده ها نمود. این کشور در رابطه با پرداخت مالیات در سال ۲۰۱۲ و ۲۰۱۳ با معرفی مالیات بر ارزش افزوده و پرداخت الکترونیکی، پرداخت مالیات شرکتها را آسانتر کرد در نتیجه آن و با افزایش استفاده از سیستم الکترونیکی و ارائه خدمات بیشتر به مالیات دهندگان، پرداخت مالیات برای شرکتها راحتتر شده است

اقدامات گرجستان در راستای بهبود محیط کسب و کار و اجرای پنجره واحد

در سال ۲۰۰۴، رتبه گرجستان در شاخص سهولت کسب و کار ۱۱۲ بود و این شاخص در سال ۲۰۰۷ به ۳۷ ارتقا یافت. بانک جهانی تأیید کرد که گرجستان برترین اصلاح گر اقتصادی جهان از ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۱ بوده است ، بدین ترتیب در فاصله کمتر از ۱۰ سال گرجستان به پیشران تغییر و نوسازی در منطقه تبدیل شد.

مالیاتها از ۲۱ نوع به ۶ نوع کاهش یافت، درحالیکه درآمد مالیاتی از ۷ درصد به ۲۴ درصد رسید. به موازات آن، دولت در زیرساختهای بنیادین سرمایه گذاری کرد و به منظور جذب سرمایه گذاری خارجی و تشویق شرکتهای خصوصی، تمامی خدمات عمومی را در یک محل ارائه کرد. فقط بین سالهای ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۱، گرجستان ۳۵ راهبرد اصلاحی منطبق با معیارهای «انجام کسب وکار» بانک جهانی را با موفقیت به سرانجام رسانید از جمله:

- **کاهش هزینه شروع کسب و کار:** کاهش حداقل سرمایه مورد نیاز برای شروع یک تجارت جدید ، بدین ترتیب بین سالهای ۲۰۰۵ و ۲۰۰۶ ثبت مشاغل، ۵۵ درصد افزایش یافت.
- **ساده نمودن رویه های مرزی در گمرکات مرزی**
- **ساده نمودن الزامات اداری صادرات :** از ۵۴ روز در سال ۲۰۰۴، به ۱۳ روز در سال ۲۰۰۷ کاهش یافت.
- **اصلاح آیین دادرسی دادگاه ها:** آیین دادرسی خود را برای دادگاه ها اصلاح و بخش های تجاری تخصصی معرفی کرد. زمان حل و فصل اختلافات تجاری ساده از ۳۷۵ روز به ۲۸۵ روز کاهش یافت.
- **کاهش سهم تأمین اجتماعی پرداخت شده مشاغل:** سهم تامین اجتماعی را از ۳۱ درصد دستمزد به ۲۰ درصد کاهش داد و کارفرمایان را برای استخدام کارگران جدید ترغیب نمود.

اصول مقررات زدایی هوشمندانه و تسهیلگر کسب و کار در گرجستان

نمونه هایی از اصول مقررات گذاری هوشمندانه و تسهیلگر کسب وکار که در گرجستان به کار بسته شدند :

۱. اصل یک دولت (نبود پراکندگی در نظرها و تفسیرها در بدنه دولت، دخالت نکردن بخشهای مختلف دولت در کار یکدیگر، رویارویی ارباب رجوع با هویتی یکپارچه به نام دولت): گرجستان اصل یک دولت را با این تفسیر پیگیری نمود که «هیچ ســـازمانی نباید از هیچ شهروندی مدرک یا اطلاعاتی درخواست کند که مسئولیت آن با سازمان دیگری است»؛ مردم باید حکومت را موجودیتی واحد بشناسند. چرا شهروندان باید کار دولت را انجام دهند؟"

۲. سکوت نشانه موافقت است (اگر سازمانی اظهارنظر نکرد، یعنی موافق است)
در سال ۲۰۰۷، یک سقف زمانی ۳۰ روزه برای درخواستهای تمامی پروانه ها تعیین شد (این مهلت برای مجوزها بیست روز تعیین شد) (اگر تا سی روز پاسخی از دولت دریافت نشود، درخواست متقاضی تأیید شده بحساب می آید)

۳. ارائه خدمات بر مبنای هزینه (محاسبه هزینه خدمات به صورت درصدی)
قبل از اصلاحات، نظام اداری به گونه ای طراحی شده بود که منجر به رشوه گیری از متقاضیان میشد. اگر متقاضیان رشوه پرداخت میکردند ممکن بود به درخواستشان سریعتر رسیدگی شود. در واقع کل کشور هزینه این اقدامات را میداد. این وضعیت برای "مشتریان تجاری" الزامی ایجاد کرده بود که به جای رها کردن کسب وکار و انتظار در صف، رشوه بپردازند. اما در اصلاحات جدید، دولت تصمیم گرفت که برای جلوگیری از دریافت رشوه توسط کارکنان، حقوق کارمندان را افزایش دهد از سوی دیگر، قانون کلی این بود که خدمات پایه با سرعت منطقی و بدون قیمت یا با قیمت مکفی باشد و فقط کسانی که در دریافت خدمت عجله دارند، هزینه بیشتری بپردازند. این راهی برای جلوگیری از تحمیل هزینه اضافه از سوی کارمندان دولت به تمامی متقاضیان بود. دولت، برای ایجاد انگیزه مضاعف در کارمندان به منظور رعایت مشتری مداری، بخشی از دریافتی های اضافه برای انجام خدمات سریعتر را به عنوان پاداش به کارمندان سازمان ارائه دهنده خدمت میپرداخت.

مأخذ: کتاب "اقتصاد در میدان عمل: دگرگونی اقتصادی و اصلاح دولت در گرجستان ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۲

اصول مقررات زدایی هوشمندانه و تسهیلگر کسب و کار در گرجستان (ادامه)

۴. مجوزدهی حین فعالیت در مقابل مجوزدهی پیش از شروع

تجربه در گرجستان نشان میدهد که مجوزدهیِ حین کار برای رعایت مقررات به نسبت مجوزدهیِ پیش از شروع کار مؤثرتر است. در حالت مجوزدهیِ پیش از کار، شرکتها پس از بازرسی اولیه به کیفیت کار خود بی توجه می شوند، اما در حالت مجوزدهی حین کار شرکتها همواره مراقب هستند، چون ممکن است بازرس هر لحظه سر برسد. مهم ترین مزیت انتقال از مجوز دهی پیش از شروع به مجوزدهیِ در حین کار این است که قدرت چانه زنی بازرس کاهش می یابد وقتی واحد تجاری در حال کارکردن باشد، بستن آن بر اساس ادعاهای واهی بسیار سخت است. البته کسب و کارهایی که با سلامت مردم در ارتباط بودند، مستثنی شدند.

۵. گیوتین مقررات گذاری

در سال ۲۰۰۵ در راستای اصلاحات، دولت اعلام کرد که تمامی مقررات در بخشهای مشخصی ملغی خواهد شد، مگر آنکه سازمانهای مربوطه در بازه زمانی مشخصی ثابت کنند که بخش خاصی از مقررات برای حفظ سلامت و ایمنی مردم ضروری است و آن مقررات اجرا شدنی هستند و هدفی جز فساد دارند. این رویکرد که «گیوتین مقررات گذاری » نامیده میشود به گرجستان کمک کرد تا قوانین جزئی بیشماری را حذف کند بدین ترتیب تعداد پروانه ها و مجوزها تا ۸۵ درصد کاهش یافت.

۶. الگوبرداری

در بسیاری از کشورهای درحال توسعه، حمایت از مصرف کننده و ایمنی عمومی بهانه ای است برای ایجاد انحصارهای کاذب. بعنوان مثل در صنعت دارو گرجستان تصمیم گرفت که اگر دارویی تأییدیه ی استفاده در اتحادیه ی اروپا، ایالات متحده ی آمریکا، ژاپن، استرالیا و نیوزیلند را داشت، به صورت خودکار تأییدیه ی استفاده در گرجستان را نیز دریافت کند. الگوبرداری از مقررات از پیش موجود مربوط به داروهای خارجی، فرایند معرفی و واردات داروهای جدید به گرجستان را سرعت چشمگیری بخشید. این کار همچنین رقابت بین تولید کنندگان را افزایش داد و به شکسته شدن انحصار منجر شد. بنا بر آخرین گزارش، تعداد داروهای ثبت شده ۹۴ درصد افزایش یافت و یکسال پس از الگوبرداری، در سال ۲۰۱۰، قیمت ها تا ۳۰ درصد کاهش یافت.

قوانین و مقررات موجود در رابطه با جذب سرمایه گذاری در کشور

- قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی مصوب سال ۱۳۸۱
- قانون تشکیل مرکز خدمات سرمایه گذاری در استان ها مصوب سال ۱۳۸۹ در راستای اهداف مندرج در قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی

مبانی قانونی ایجاد پنجره واحد سرمایه گذاری در کشور

- در ماده ۷۰ قانون برنامه پنجم توسعه
- تبصره ۶ ماده ۵۷ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور
- مصوبه بیست و سومین نشست هیأت مقررات زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب‌وکار کشور در خصوص پنجره واحد (۹۷/۸/۲۸)
- ماده۷ قانون اجرای سیاستهای کلی اصل ۴۴ قانون اساسی (مصوب سال ۱۳۹۹)

مبانی قانونی طرح سهولت کسب و کار

سال ۱۳۸۶	ماده ۷ قانون «اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون
سال ۱۳۹۳	مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۹۳ با تصویب قانون «اصلاح مواد (۱)، (۶) و (۷) قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی»، دو بند شامل تعریف «مجوز کسب و کار» و «پایگاه اطلاع رسانی مجوزهای کسب و کار» را به عنوان بند های ۲۱ و ۲۲ به مادهٔ یک قانون اضافه کرد. همین طور ماده ۷ قانون نیز اصلاح شد و نهادی به نام «هیأت مقررات زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار» برای مدیریت تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار ایجاد شد.
سال ۱۳۹۸	تغییر نام قانون: این قانون در سال ۱۳۹۸ ضمن قانون ماده واحده «اصلاح قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجراء سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی» به قانون «اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی» تغییر نام داد و امروز هم تحت همین نام شناخته می شود.
سال ۱۳۹۹	اواخر سال ۱۳۹۹ مجددا ماده ۱ و ۷ قانون با تصویب قانون «اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و اصلاحات بعدی آن» اصلاح شدند. تعریف «مجوز کسب و کار» موضوع بند ۲۱ ماده یک اصلاح و عنوان «پایگاه اطلاع رسانی مجوزهای کسب و کار» موضوع بند ۲۲ به «پایگاه اطلاع رسانی مجوزهای کسب و کار» به عنوان تنها مرجع رسمی مجوزهای کشور تغییر و تعریف شد. همچنین تعریف «درگاه تخصصی مجوز کسب و کار» و «مراجع صادرکننده مجوز» به عنوان بند های ۲۳ و ۲۴ ذیل ماده یک قانون اضافه شدند. همچنین با اصلاح ماده ۷ قانون، تکالیف متعددی برای هیات مقررات زدایی و مراجع صادرکننده مجوز تعیین شده است، و حتی برای آن ضمانت اجراهای مختلف کیفری و انتظامی پیش بینی شده است.
سال ۱۴۰۰	در حالی کمتر از یکسال از تصویب قانون «اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و اصلاحات بعدی آن» و اصلاح ماده ۷ می گذرد، این بار نمایندگان مجلس در قالب ماده یک طرح «تسهیل صدور برخی مجوزهای کسب و کار» قصد دارند با افزودن یک ماده به «قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی» به عنوان مادهٔ ۷ مکرر، مقررات تازه ای در زمینه مقررات زدایی از اخذ مجوز کسب و کار وضع کنند. این طرح همچنان در مجلس در دست بررسی است.

نکته: علی رغم اینکه ۱۵ سال کار تقنینی در کشور انجام شده اما در عمل، پیشرفت خاصی در تسهیل سهولت کسب و کار ایجاد نشده است. به عبارت دیگر، قانونگذاری بدون پیگیری و نظارت بر اجرای آن کاملاً بیهوده است.

بررسی وضعیت موجود استان

زمانبر بودن فرآیندهای صدور مجوز، ضعف در هماهنگی‌های بین دستگاهی در فرآیندهای صدور مجوز، نبود زمانبندی مشخص در فرآیندهای سرمایه‌گذاری، تعدد استعلامات و جلسات کمیسیون‌ها، کارگروه‌ها و... در فرآیند تصمیم‌گیری و صدور مجوز، عدم شفافیت و تفکیک تکالیف دستگاه های اجرایی و سرمایه‌گذاران در فرآیندهای صدور مجوز، عدم امکان پایش روند رسیدگی به درخواست های صدور مجوز و به تبع آن کاهش مسئولیت پذیری دستگاه‌ها در پاسخگویی به موقع، نبود بانک اطلاعات جامع جهت شناسایی مشکلات و دلایل طولانی شدن فرآیندهای صدور مجوز و... از جمله مشکلات فرآیندهای محیط کسب و کار و سرمایه‌گذاری در استان شناسایی گردیده است.

بر اساس نتایج پایش صورت گرفته، همه نماگرهای مورد ارزیابی در سطح کشور در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۸ نامساعدتر شده اند. نماگر عملکرد دولت نیز نسبت به سایر نماگرها، بدترین ارزیابی را داشته است.

مأخذ: گزارش پایش امنیت سرمایه گذاری در سال ۱۳۹۹، مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی

رتبه استان زنجان در شاخص امنیت سرمایه گذاری در سال های ۱۳۹۹-۱۳۹۷

شرح	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷
شاخص ملی امنیت سرمایه گذاری	۶/۳۰	۶/۰۳	۶/۲۷
شاخص استانی امنیت سرمایه گذاری	۶/۴۱	۶/۱۴	۶/۳۷
رتبه استان در بین استانهای کشور	۲۲	۱۲	۱۱

توضیح: نمره ۱۰ نامناسب ترین ارزیابی می باشد.

بر اساس این پایش در همه استان های کشور در سال ۱۳۹۹ شاخص امنیت سرمایه گذاری نسبت به سال ۱۳۹۸ بدتر شده است که حاکی از نامساعدتر شدن شرایط برای سرمایه گذاری در کشور می باشد. تحریم های بین المللی، شرایط نامساعد اقتصادی (نوسانات نرخ ارز و تورم بالا)، شیوع بیماری کرونا و اجبار به تعطیلی بسیاری از بنگاه ها از دلایل عمده نامساعدتر شدن امنیت سرمایه گذاری در کشور بوده است.

در استان زنجان نیز، شاخص امنیت سرمایه گذاری در سال ۹۹ نسبت به سالهای ۹۸ و ۹۷ نامساعدتر شده است. همچنین تنزل ۱۰ پله ای استان در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۸، خود گواهی بر وضعیت بسیار نامساعد شرایط استان برای جذب سرمایه گذاری است.

مقایسه شاخص استانی و ملی امنیت سرمایه گذاری نشان می دهد که وضعیت استان در سالهای ۱۳۹۹-۱۳۹۷ نسبت به کشور بدتر بوده است.

مأخذ: گزارش پایش امنیت سرمایه گذاری در سال ۱۳۹۹، مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی

رتبه استان زنجان در سال ۱۳۹۹

شرح	مؤلفه های مورد ارزیابی	رتبه استان	شاخص ارزیابی
ثبات اقتصاد کلان	ثبات قیمت مواد اولیه (مؤلفه پیمایشی)	۲۷	۷/۲۹
	ثبات شاخص مصرف کننده (مؤلفه آماری)		
	ثبات نرخ ارز (مؤلفه آماری)		
ثبات و پیش بینی پذیری مقررات و رویه های اجرایی	ثبات یا پیش بینی پذیری قوانین و مقررات (مصوبه مجلس یا هیئت دولت یا وزرا) (مؤلفه پیمایشی)	۲۹	۶/۲۱
	ثبات یا پیش بینی پذیری رویه های اجرایی (تصمیمات مسئولان استانی یا محلی) (مؤلفه پیمایشی)		
	غیرقابل تفسیر بودن قوانین و مقررات ناظر به کسب وکار (مؤلفه پیمایشی)		
	ثبات مسئولان استانی (مؤلفه آماری)		
عملکرد دولت	سهولت احقاق حقوق قانونی شهروندان در ادارات (مؤلفه پیمایشی)	۳۱	۸/۰۳
	اختلال در کسب وکار بر اثر تحریمهای جدید خارجی (مؤلفه پیمایشی)		
	حمایت و همراهی واقعی مقامات استانی از داوطلبان سرمایه گذار (مؤلفه پیمایشی)		

رتبه استان به تفکیک هر سه نماگر در جدول فوق نامطلوب بوده و از لحاظ عملکرد دولت نیز در بین همه استان‌های کشور، استان زنجان نامساعدترین استان گزارش شده است.

ایجاد پنجره واحد استانی

با توجه به اینکه هنوز پنجره واحد ملی ایجاد نشده است، پنجره واحد استانی در مراکز خدمات سرمایه گذاری برخی از استان ها از جمله استان زنجان راه اندازی شده است که در حال حاضر تعداد ۳۳ فرآیند از طریق این پنجره واحد استانی پیگیری می شود و بدین ترتیب زمان فرآیندها تا حدود زیادی کاهش یافته است.

به عنوان مثال بر اساس مطالعه توسط دفتر توسعه مدیریت و منابع انسانی استانداری در سال ۱۳۹۳، متوسط مدت زمان واگذاری اراضی برای ۵ طرح مورد بررسی، ۱۲۳۸ روز معادل ۴۱ ماه و ۳ سال و ۵ ماه می باشد. در بین ۵ طرح بررسی شده بیشترین زمان واگذاری ۷۷ ماه و کمترین زمان ۱۷ ماه بوده است. این در حالی است که با ایجاد پنجره واحد استانی زمان لازم برای تغییر کاربری و واگذاری اراضی ملی به ترتیب حداکثر ۷۷ و ۵۹ روز تعریف شده اند.

فرآیندهای تعریف شده در حال انجام پنجره واحد استان:

ردیف	عنوان فرآیند	مدت زمان تعیین شده
۱	تغییر کاربری	حداکثر ۷۷ روز
۲	واگذاری اراضی ملی	حداکثر ۵۹ روز
۳	صدور موافقت اصولی احداث مجتمع های خدماتی –رفاهی بین راهی	حداکثر ۲۰ روز
۴	فرآیند صدور پروانه بهره برداری مجتمع های خدماتی –رفاهی بین راهی	حداکثر ۱۳ روز
۵	صدور پروانه تاسیس گلخانه و قارچ خوراکی	حداکثر ۳۰ روز
۶	صدور پروانه تاسیس صنعتی و نیمه صنعتی دام وطیور	حداکثر ۳۱ روز
۷	صدور پروانه تاسیس شیلات	حداکثر ۳۱ روز
۸	استقرار واحد در شهرکهای صنعتی	حداکثر ۱۴ روز
۹	استعلام استقرار واحدهای صنعتی (مدیریت HSSEE)	حداکثر ۱۸روز
۱۰	صدور اصلاح جواز تاسیس صنایع تبدیلی کشاورزی	حداکثر ۱۱روز
۱۱	صدور اصلاحیه پروانه بهره برداری صنایع تبدیلی کشاورزی	حداکثر ۱۴روز
۱۲	صدور پروانه بهره برداری صنایع تبدیلی کشاورزی	حداکثر ۱۷روز
۱۳	صدور تمدید جواز تاسیس صنایع تبدیلی کشاورزی	حداکثر ۱۲روز

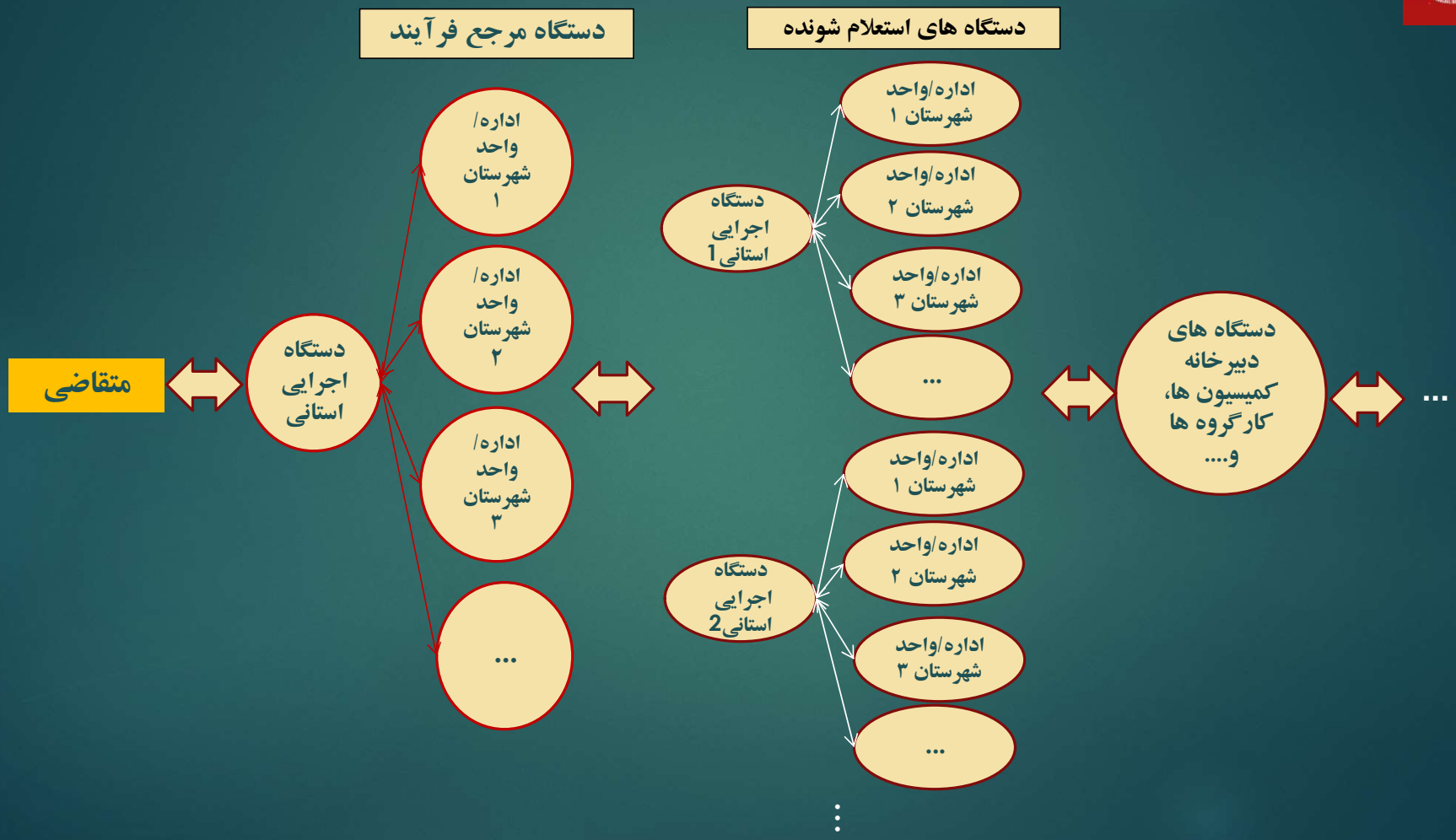
فرآیندهای تعریف شده در حال انجام پنجره واحد استان (ادامه):

ردیف	عنوان فرآیند	مدت زمان تعیین شده
۱۴	صدور جواز تاسیس صنایع تبدیلی کشاورزی	حداکثر ۱۸روز
۱۵	صدور مجوز طرح توسعه صنایع تبدیلی کشاورزی	حداکثر ۱۸روز
۱۶	پروانه بهره برداری صنایع فلزی	حداکثر ۱۴روز
۱۷	مجوز استقرارصنایع فلزی	حداکثر ۱۷روز
۱۸	پروانه بهره برداری نیرو محرکه	حداکثر ۱۴روز
۱۹	مجوز استقرارنیرو محرکه	حداکثر ۱۷روز
۲۰	پروانه بهره برداری برق و الکترونیک	حداکثر ۱۴روز
۲۱	پروانه بهره برداری صنایع معدنی فلزی	حداکثر ۱۴روز

فرآیندهای تعریف شده در حال انجام پنجره واحد استان (ادامه):

ردیف	عنوان فرآیند	مدت زمان تعیین شده
۲۲	مجوز استقرارصنایع معدنی فلزی	حداکثر ۱۷روز
۲۳	پروانه بهره برداری صنایع معدنی غیر فلزی	حداکثر ۱۴روز
۲۴	مجوز استقرارصنایع معدنی غیر فلزی	حداکثر ۱۷روز
۲۵	مجوز استقرار برق و الکترونیک	حداکثر ۱۷روز
۲۶	مجوز استقرارصنایع غذایی	حداکثر ۱۷روز
۲۷	پروانه بهره برداری صنایع غذایی	حداکثر ۱۴روز
۲۸	پروانه بهره برداری شیمیایی و سلولزی	حداکثر ۱۴روز
۲۹	مجوز استقرارشیمیایی و سلولزی	حداکثر ۱۷روز
۳۰	پروانه بهره برداری صنایع غیر فلزی	حداکثر ۱۴روز
۳۱	مجوز استقرارصنایع غیر فلزی	حداکثر ۱۷روز
۳۲	پروانه بهره برداری نساجی و پوشاک	حداکثر ۱۴روز
۳۳	مجوز استقرارنساجی و پوشاک	حداکثر ۱۷روز

ساختار فرآیندهای تعریف شده در سیستم پنجره واحد سرمایه گذاری استان

مشکلات و چالش ها در فرآیند تکمیل پنجره واحد:

- عدم برگزاری به موقع جلسات کمیته ها، کمیسیون‌ها وکارگروه های مرتبط با فرآیندهای سرمایه گذاری
- عدم پاسخگویی به موقع برخی از دستگاه های اجرایی
- عدم پاسخگویی در چارچوب محتوای استاندارد تعیین شده توسط برخی دستگاه های اجرایی
- عدم تعریف فلوچارت شروع تا پایان همه مجوزهای کسب و کار بین دستگاهی در دستگاههای اجرایی استان (به عبارت دیگر عدم الحاق همه دستگاه های اجرایی به پنجره واحد)
- عدم شفاف بودن فرآیندها و اطلاعات بین دستگاهی (عدم تولید لایه های اطلاعاتی لازم برای تکمیل پنجره واحد)
- عدم امکان اهلیت سنجی متقاضیان قبل از شروع فرآیندها

ارائه یک مدل مفهومی جهت تسهیل فرآیندهای سرمایه گذاری

در شکل روبرو مدلی جهت تسهیل فرآیندهای سرمایه گذاری آورده شده و در ارائه راهکارها و پیشنهادات (در اسلایدهای پایانی) سعی شده است از این مدل مفهومی استفاده شود.

راهبری: ضرورت وجود یک مرجع واحد (در قالب پنجره واحد الکترونیکی) برای ثبت درخواست و پیگیری مجوزهای کسب و کار با راهبری مرکز خدمات سرمایه گذاری

مرکز فکر، مشاوره و تولید اطلاعات سرمایه گذاری: تشکیل تیم کارشناسی و مطالعاتی، استفاده از تجارب و مشاوره بخش خصوصی

رصد، نظارت و پایش سرمایه گذاری: رصد عملکرد دستگاههای اجرایی و نظارت بر آنها از طریق پنجره واحد قابل پیگیری خواهد بود به عبارت دیگر، الزام دستگاه های اجرایی به تعریف فرآیندهای کسب و کار دستگاه خود و بارگزاری در پنجره واحد بخودی خود موجبات نظارت بر عملکرد دستگاههای اجرایی را نیز فراهم خواهد آورد.

ایجاد زیرساختها و ملزومات الکترونیکی برای تعاملات بین سازمانی: در قالب پنجره واحد، تولید داده های مکانی و لایه های اطلاعات جغرافیایی بسیار حائز اهمیت می باشد. تولید این اطلاعات و به اشتراک گذاری آنها از طریق پنجره واحد، نیاز اطلاعاتی دستگاه های اجرایی زیادی را مرتفع خواهد کرد و تعداد استعلامات بین دستگاهی نیز کاهش خواهد یافت.

ردیف	مشکلات و چالش های سرمایه گذاری در استان	توضیحات/ ملاحظات
۱	تعدد قوانین و خلأ یک ساختار منسجم برای سرمایه گذاران درکشور و استان برای بررسی طرح های سرمایه گذاری و صدور مجوزهای کسب و کار	بر اساس قوانین تدوین شده، مرکز خدمات سرمایه گذاری در استانها، کانون مراجعات سرمایه گذاران داخلی و خارجی هستند و دفتر جذب و حمایت از سرمایه گذاری استانداریها بر عملکرد مراکز خدمات سرمایه گذاری نظارت دارند، این در حالی است که ماهیت فرآیندهای مرتبط با سرمایه گذاری و اخذ مجوزهای کسب و کار، بین دستگاهی بوده و سرمایه گذاران برای اخذ مجوزهای لازم باید به ۱۲ تا ۱۷ دستگاه مراجعه نمایند. بالا رفتن تعداد مراجعات به دلیل فواصل مکانی دستگاه های اجرایی از یکدیگر، تشکیل چندین پرونده موازی و دریافت تعداد قابل توجهی مدارک تکراری به ازای هر درخواست (مجوز) در دستگاه های اجرایی، موجب طولانی تر شدن روند فرآیندها و نارضایتی سرمایه گذاران و فعالان اقتصادی شده است. بدیهی است که تعدد دستگاه های اجرایی، امکان ارزیابی و نظارت بر عملکرد آنها را نیز سخت تر نموده است.
۲	✓ عدم همکاری و مشارکت بین دستگاهی تمامی دستگاه های مرتبط با صدور مجوزهای کسب و کار و سرمایه گذاری در قالب پنجره واحد ✓ فقدان اطلاعات لازم به خصوص در زمینه زیرساخت ها برای صدور برخی از مجوزها در پنجره واحد ✓ عدم تعریف فلوچارت شروع تا پایان همه مجوزهای کسب و کار توسط دستگاههای اجرایی استان و عدم شفاف بودن فرآیندها و اطلاعات بین دستگاهی	در بسیاری از موارد مشاهده شده که سرمایه گذار پس از طی مراحل زیاد، متوجه شده است که زمین مورد نظر دارای معارض است یا در حریم رودخانه، زیستگاه حفاظت شده و ... قرار دارد. پیگیری مجوزها از طریق پنجره واحد، قطعاً این مشکلات را بوجود نخواهد آورد. در حال حاضر ۳۳ فرآیند به صورت الکترونیکی از طریق پنجره واحد استانی انجام می شود اما جهت تکمیل پنجره مذکور نیاز به مشارکت همه دستگاه های اجرایی می باشد.
۳	نبود نظارت کافی در استان بر عملکرد دستگاه های صدور مجوزهای کسب و کار و سرمایه گذاری	نارضایتی فعالان اقتصادی استان از عملکرد دستگاههای اجرایی، سرگردانی و بلاتکلیفی متقاضیان سرمایه گذاری در مراجعات اداری و طولانی بودن فرآیندها و بوروکراسی های اداری از مشکلات و چالش های مهم سرمایه گذاری در استان میباشد. همانطور که قبلاً نیز اشاره شد بر اساس گزارش پایش امنیت سرمایه گذاری در سال ۱۳۹۹، استان زنجان در نماگر "عملکرد دولت" با رتبه ۳۱ به عنوان نامساعدترین استان گزارش شده است که خود گواهی بر عملکرد ضعیف دستگاه های اجرایی استان در امور مرتبط با سرمایه گذاری و صدور مجوزهای کسب و کار میباشد.
۴	فقدان بدنه کارشناسی و مطالعاتی قوی مرتبط با حوزه سرمایه گذاری در دستگاههای اجرایی استان و عدم تسلط کارشناسان دستگاه های اجرایی بر قوانین و مقررات و ...	شناسایی اهلیت سرمایه گذاران و همچنین تطابق طرح های سرمایه گذاری با اولویتهای سرمایه گذاری استان ، قوانین و مقرارت و اسناد بالادستی مثل آمایش سرزمینی یکی از مهم ترین دغدغه ها در میان عموم مردم استان میباشد. متأسفانه در سال های گذشته، عدم مطالعات کارشناسی موجب تحمیل برخی از صنایع آلاینده و آب بر به استان شده است.
۵	مغفول ماندن نقش بخش خصوصی و عدم استفاده از نظرات و مشاوره های این بخش در امور سرمایه گذاری	بخش خصوصی به دلیل قرارگیری در بطن محیط کسب و کار و دست و پنجه نرم کردن با موانع و چالش های موجود آن، به خوبی با فضای کسب و کار آشناست و می تواند در شناسایی مشکلات و ارائه راهکارها برای حل مشکلات کسب و کار کشور، کمک حال بخش دولتی باشد.
۶	فقدان یک بانک اطلاعاتی جامع استانی در خصوص سنجش میزان سرمایه گذاری و شاخص های مرتبط با محیط کسب و کار	فقدان چنین بانک اطلاعاتی در بخش های مختلف اقتصادی استان احساس میشود ، میزان سرمایه گذاری داخلی و خارجی و اقدامات هر سازمان در تسهیل سرمایه گذاری در استان شفاف نیست ، تجمیع این اطلاعات در قالب یک بانک اطلاعاتی جامع قطعا به جذب سرمایه گذاران جدید و مدیریت محیط کسب و کار استان کمک

ردیف	راهکار / پیشنهاد
۱	تسریع در اجرای پنجره واحد صدور مجوزها به عنوان یک راهکار جهانی مورد تأکید است تا همه فرآیندهای صدور مجوزهای کسب و کار و سرمایه گذاری از یک مرجع واحد پیگیری شوند؛ این موضوع در قوانین داخلی نیز مورد توجه قرار گرفته است. همانطور که اشاره شد در حال حاضر سامانه پنجره واحد استانی نیز توسط مرکز خدمات سرمایه گذاری ایجاد شده و ۳۳ فرآیند از طریق این پنجره واحد پیگیری می شود. تکمیل این پنجره واحد مستلزم همکاری همه دستگاه‌های اجرایی صدور مجوز می باشد. از اینرو پیشنهاد می گردد، تمامی دستگاه های مجری موظف شوند تا پایان سال، فرآیندهای بین دستگاهی مرتبط خود در حوزه سرمایه گذاری را تعریف و در اختیار دبیرخانه مرکز خدمات سرمایه گذاری استان جهت بارگزاری در سامانه پنجره واحد قرار دهند.
۲	با اخذ مجوزهای لازم در سطح ملی از ابتدای سال ۱۴۰۱ همه درخواست ها برای فرآیندهای صدور مجوز از طریق سیستم پنجره واحد سرمایه گذاری استان آغاز و پیگیری شوند. (پیشنهاد ملی)
۳	جهت " پایش و نظارت بر عملکرد دستگاه های اجرایی در امر سرمایه گذاری" در استان با نظارت مستقیم استاندار محترم به عنوان رئیس مرکز خدمات سرمایه گذاری، اداره کل امور اقتصادی و دارایی موظف است عملکرد (ماهانه) دستگاه های اجرایی و مشکلات پیش رو به همراه پیشنهادات را در اختیار مراجع ذیربط از جمله استانداری و اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی (دبیرخانه شورای استانی گفتگوی دولت و بخش خصوصی) قرار دهد. در این خصوص سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان موظف است جمع بندی ارزیابی های مذکور را به عنوان یکی از شاخص های ارزیابی عملکرد سالانه در جشنواره شهید رجایی مد نظر قرار دهد.

منابع

- گزارش "پایش امنیت سرمایه گذاری در سال ۱۳۹۹ "، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، آبان ماه ۱۴۰۰
- گزارش پایش امنیت سرمایه گذاری در سال ۱۳۹۸ "، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، مهرماه ۱۳۹۹
- گزارش پایش امنیت سرمایه گذاری در سال ۱۳۹۷ "، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، دی ماه ۱۳۹۸
- گزارش "تولید: پشتیبانی ها و مانع زدایی ها (الزامات و راهکارها)"، مرکز پژوهش های اتاق ایران، فروردین ۱۴۰۰
- کتاب "اقتصاد در میدان عمل: دگرگونی اقتصادی و اصلاح دولت در گرجستان ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۲/ نیکا گیلائوری؛ مترجمان: امیرحسین چیت ساز زاده، مهدی نادری، میثم یوسفی، نشر امین الضرب، سال ۱۳۹۹
- حسینی، رضا، محمدخانلی، شهرزاد و علیرضا منعم. ۱۳۹۴، "مروری بر تجارب کشورهای موفق در زیر ساخت های الکترونیکی کسب و کار و پنجره واحد"، دومین همایش ملی بهبود محیط کسب و کار
- زیرک، معصومه. ۱۳۹۴، "مدل پیشنهادی پنجره واحد خدمات سرمایه گذاری و نقش آن در بهبود محیط کسب و کار ایران"، دومین همایش ملی بهبود محیط کسب و کار
- گزارش تخصصی اداره کل اقتصاد دارایی در سال ۱۴۰۰

با سپاس از توجه شما